

LLETRES NUEVES

TEATRU ASTURIANU: DEL SALUDADOR DEL ARCIPRESTE DE CARREÑO A VALLEINCLÁN

*Pa Rosario Trabanco, Joan Brossa y
Edoardo de Filippo; pa Cosmín y pa
les allegres femes del Xinu y l'Arxen-
tín; pa Rosa Inés y Lurdes y tamién
pa Marat B.*

NEL AMARO

4-11-84

— 1 —

Desque aquel curín d'aldega, con estudios nesta mesma Nuversidá, ñomatáu Antón de Marirreguera, Antonio González Reguera pariu, escribiere y algamare darréu un premiu poéticu, nuna engarradiella pacífica y lliteraria con tola riestra concursantes que lo faen, amás de'n castellán, en llatín y griegu percultísimu, col so «Pleitu ente Uviéu y Mérida pola posesión les cenices de Santolaya», títulu del trabayu dedicáu a Santolaya, con motivu del famosu pleitu ente Uviéu, ecetra, ecetra, pol añu 1639 y llantando un fin-su pervalorabile col tiempu, munchos troníos y rescamplos, munchos falampios, munchu xelu y calámbranos, abonda borrina y furacán dalgún, orpín asgaya, orbayu y agües milenta, a mamplén, les que llevaren los nuestos ríos y regatos camín del Cantábricu, y entá paez que tuviéremos nel mesmu sitiu, parrafiando cabu'l fuebu, tabaquiando

daqué, abobaos ascuchando a los güelinos falar d'antigua-mente, cuando too yera munchísimo meyor, les fiestes, la xente, los cancios, la comía; tertuliando nel Dindurra, Cá Conrado, dispués d'una fartura d'esos de la Cofradía de la Mesa Asturiana, nel desapaecíu Paláu, con Xosefa de Xollanos, Xosé Caveda y Nava, Tiadoru Cuesta, enfoscaos por nun tar, pola cuenta lo serondo la so criyación, na Academia de la Llingua, y entamando un guacéu a Madril, un llugar prestosísimu agora pola seronda y l'iviernu, colos sos cinematógrafos atacaos d'estrenos americanos —ensin escaecer les sales X, colos «Niales eróticos», «Gargüelos fonderos», «Sesos xóvenes», «Diseos d'Anxela», «Medies de seda negra»—, les discoteques enllenes de rapazos que pae- cen rapaces, baillotiando sin desmayu, colos sones d'Alaska y Dinarama y Golpes Baxos aturullando; el Muséu'l Prau tomáu a «Kodak» y sonrisines de coneju poles tropes xaponeses; les sales d'arte, asoleyando hiperrealismu, arte probe, pop-art, ¡la de coyer!. Y poles cais, haciendo cola p'agarrar un bon sitiu nel conciertu'l transvanguardia Bernstein y la Filarmónica vienese, pasiando pol Retiru, d'exercicios espirituales nel Escorial, en toles partes, —tata- taaachíin, chíin!!— los posmodernos, el caberu inventu de los fíos del sesentayochu, alburrios na Moncloa, acorripaos pol gallariu proletariu, poles reconversiones del setor ñaval y l'Alvear y los sos cien mil pás de familia, más papistes que'l Wojtyla, si se me pue permitir esbarramientu talu.

Y los teatros, coime ¡los teatros!, que'n Madril, capital de la Comunidá Autónoma del mesmu nome, y del Estáu —de les autonomíes— llamáu España, que tampocu nesto cambiamos nin ren, los teatros xorrecen, y casi que, a seme- yanza de Niuyor, París y Londón, pa xolgoriu del aficionáu y de la señorona enxoyada, qu'asina lluz el tipu acutronáu, les pelleyes de tigare o lleón —un exemplu— nos enteme- dios, y pal enoxu y rocea de los pazguatos —per aquel tar- rén, *paletos*— de provincias, despachaos coles migayes —Arturín Fernández, Osinaga, Puente, Menéndez, l'He- rrera, les caxigalines que-yos pten —braniegues— «*bolos*» nel palabreru teatral—, mentantu la ufierta. dende unes

«Lluces de Bohemia» fasta una folixona de «Els Comediants», y esi, ¡como nón!, Pulicher/83, cola Carrillo y la Velasco de Xesús, «*Güenes nuechis, ma*», «Les criyaes», empobinaes pol Vitor García, cola Espert, y les O'Wisiedo, Serrano y Brik, la «Señardá» de la Montiel, cola Guilló y l'Otero, n'homenaxe de Madril, na so dispidía, a la Gámez; ¡¡¡«Xesuscristu superestar»!!!, un mensaxe d'amor, paz y ¡viva'l presonal!; una «Celestina» atlética, acrobática, de xube y baxa, trapeciu, circu, cucurrabucos, máquines y soguetos, pa gayola de siguios d'un Anxel Facio atrevíu y desenguedeyáu sol escenariu—, una recatafila títulos na cartelera y tol añu, ponmos llargos y peraguxaos los caniles, asperando por esi Auntamientu que poles fiestes del Santu/a Patrón/ entame col llabor, y les perres —y too, dícenmos, ta poles ñubes— ñecesaries, d'encadarmar y puxar por una de tantes selmanes teatrales, onde dalgún espeutáculu aloyable cayerá, con un plizcu de potra y ... Pos que pa eso semos «*de la rodiada*», fábrica d'enteletuales, pos graduaos, artistes y escribayaos, coles manes nos bolsos, allampiendo por un trabayu, pol primeru; pola oportunidá, l'estrenu, el nome'n lletres anque seyan piquiñines, pa los que'l llar faise nel intre, col títulu nuversitariu nel despacho, nel cuartuchu afogadizu y el peligrosu de muerte acusbiando pente les solombres nocherniegues.

Talamente, llapando Gordon's y fumiando'l xenuinamente fechu'n USA bayurosamente, tamos coritos y disarmaos, arrodiaos pol enemigu, un ábanu bederre y menaciaor, dientru n'Álamu, Numancia o Simanques cultural, y nin ye tola verdá, nin tampocu ye tola mintira, collacios. Polo menos güei y enagora, aconceyaos nesti requexín d'esta Facultá, d'esta Nuversidá, ca día más allonxada —que les señes son mortales, chachos—, polo xeneral, de la puñeflera basa, del pueblu, agraeciendu'l sofitu y una plizquina gayoleru pol alcuentru y la tribuna, dellos enfotos son algamables —concexa, más querencia, por voluntá— sinón vamos a sucu baxeru, del tracamundiu pal tarrecimientu, que la Hestoria, y nós, los asturianos, paecemos escorniaos non dos vegaes escontra'l mesmu peñatu, sinón tres y entovía más. Y dígolo públicamente y ensin vergoña nenguna,

pero col convencimientu de que nengún CIENEM de nengún Parllamentu Européu, mos va sacar les castañes del farol. O nós, o naide, y de nun damos perfeuta cuenta del estáu de la custión, en toles estayes, y non namái que na llingüística, qu'echando una güeyada —sin antioyos percolloriaos— a les clares ta, y Xixón, como enantes Llangréu o Mieres, nun sedrá escaeciú, quiá, l'esfarrapamientu dafechu.

— 2 —

Nesti prietu contestu, a carrenderes —pola cuenta l'espaciú y el tiempu concedíu— adebuxáu, el Teatru, un Arte embaxu'l patronalgu de la Musa Talía, qu'al dicer de los críticos, estudiosos y abogaos de caleyes, «*ta'n crisis costante*» —menos p'Artime y Azpilicueta, y Antonio Gala, según cancien les cuentos de la S.G.A.E.— ye un calabre social —nuna xeladora, encierráu y peslláu con cuatro docenes de preslleres, por si acasu...—, un muertu de los tantísimos que mos acompañen nesta Asturias autonomía oficial y suañu y proyeutu de ñación pa un garapiellu paisanos onde falar de teatru ye facelo casique'n baldre, una tema pa folganzanes, pa xente alloriao, pa ensames de presones, sacrificaes, hores y hores, díes y selmanes, meses, d'ensayos pa llevar un espeutáculu —que-yos costará perres del bolsu de cadún— del que nun saben cuántes representaciones fadrán, pos que facer teatru aquí ye un oficiu entá desprestixáu, un oficiu del que como muncho puen «vivir» seyes o siete atores y téunicos, y el restu a cargar los trastos na camioneta —arquilada o emprestada per un amigu—, llevar tol tingláu, facer la función, cobrar la llimosna —pal arquiler o la gasolina de la camioneta—, disarmar el tingláu, metelu na camioneta y pa casina a les tantes de la nuechi. Y asperar que ruxa'l teléfanu y que dalgún Auntamientu, dalguna Comisión de Fiestes o la Ma alministración, la Consejería de Cultura, yos pida presupuestu, o nel caberu casu-yos regalen una xira polos Oscos. Delles vegaes trespasen el Payares y ganen un concursu.

Son «Margen», el «T.E.G.», «Tramoya», «La Gotera», «Candilejas», «Paparruchas», «Quiquilimón», lo más florío y llustroso del teatru rexonal, con testos de Benedetti, Carmen Resino, Antonie de Saint-Exupéry y de procesu criativu'n comuña, colos mesmos problemes: económicos y de calidá, pos que menguaos son los cuartos emplegaos pal teatru y menguada ye la llingua asturiana, al que-y amestaremos los particulares, prencipalmente «*la falta de prestixu social*», tolo cual asitienmos teatralmente perdebaxu —y con muncho, disgraciadamente— d'otres Autonomíes, Comunidaes. Ñacionalidades o castres, n'España, ya que, ensin referimos a Cataluña, nin al País Vascu, nin a Galicia, Estremadura, Andalucía, ¡y los xitanos!, colos «Camelamos naquelar», «Ay, jondo» y «Amargo» de Mario Maya, y Aragón, País Valenciano, danmos una bona llición.

— 3 —

Y ye que'l nostru teatru autónomu, el fechu'n llingua asturiana, con problemátiques camentaes y vivies n'asturianu, o xenerales y de caráuter íntimu, dende'l sieglu XVII col «Ensalgador» de Marirreguera, y tol teatru relixosu y perateatral, festexeru, colos Zamarrones, Bardancos, Guirrios, Sidros, Guilandeiros, nun furruló col ritmu la hestoria, dexándose llevar y amorrinando, ente culinos y más culinos de sidre, ente babayaes, machismu y racismu; poles caleyes emprunes, camín de les aldegues, onde Rosina llindiaba les vaquines de Don Juan. el vieyu indianu. cargáu d'oru, de cases y praos, namoráu de la rapacina, güena. honrada, guapa como nenguna nel mundu ¡y si nun sabría de muyeres y de mundu'l vieyu indianu Don Juan! pero que ren de ren de casu'l que-y facía, cortexada como yera por Pin, mozón bonu, honráu, gayasperu, un poco muyeriegu y bebedor, anque trabayaor qu'enxamás perdiere'l xornal; ayenu dafechamente al auténticu soceder, campesín y marineru, y metalúrxicu y mineru dempués; aldeganu y mariñán, y ciudadanu.

Non, los conflictos dramáticos asturianos, reflexaos nun escenariu, yeren de guante blancu, precursores quiciabes del cine de «*teléfanu blancu*», d'Arcadia entá prestosa y

melguera, meyor de los llugares posibles, col bucolismu a modu muries, abelugaores d'un orden, d'una moral, d'unos prencipios y maneres de vivir, que —¡ai!— tenien los díes cuntaos.

Tol mundu —enantes que Sumers— «*yera bonu*», y los malos, que siempre quedaba dalgún, pa vergoña propia y pa que la bondá de los bonos rellumare más tovía, terminaben por redimise, pola mor d'una neña pola percafiante aición evanxelizaora d'un párrocu d'antiguamente, y un arte perimportante foi dando-y el llombu a la so realidá, al ámbetu nel qu'alendaba y a les muyeres y homes que lu sofítaben cola so presencia, polo qu'un día —pue que fuere una nuechi, d'eso nun to seguru del too— los xestos, les palabres, los esparabanes de los cómicos, quedaron nes guardarropies, y llantámonos de cote'l televisor a gociar —ye un dicier— col «Fuxíu», «Las homes de Harrelson», «Los ángeles de Charly», «Dallas»...

El Teatru, con mayúscules, siguíu viviendo la so «*crisis costante*» y la familia ñacional en vez de cabu'l fueu'l llar, en vez del rosariu, xintaba xunía sanwdiches, salchiches de Frankfurt y Whopper, con llitros de cola pa puxar pol gastronómicu mazacote, delante l'inventu que sí que mos trayía'l mundu enteru y sirvíu'n bandexa de plata. Alón a los cuentiquinos del escañu, a les xanines y trasgos, ¡pal cuartu trasteru de l'hestoria;; alón a les parrafes falando de carlistaes, o del trentaycuatro. Alón a lo nuestro, y nel nome d'una aldea universal: la tenoloxía facíamos —taba y ta'n camín d'ello poles ñoticies— ximielgos de los papúes, de los motilones, de los xíbaros, de los yanquis de Carolina del Norte, y la seña'dá, la engarradiella poles nuestres coses, yera —al paicer— reacionarismu, y si mos pruyía un tratu amistosu, a escaecer nel intre la personalidá, los vezos, la llingua —un dialeutu, una fargatada dialeutos, mos porfiaben— y a deprender de sutruclu'l *speaking english*, que llegáu'l momentu, nes xelaes estepes soviéticas, sedríamos de pergrande utilidá, disciplinaos soldaínos de l'OTAN en griesca lliberaora.

Asina y too, ensames teatrales —siguimos col teatru— de diferientes sitios, prencipalmente de pueblinos, enxertaos

en xuntes vecinales, n'andecha colos grupinos de bailes y coru, faciense los sordos y estrenaben con ésitu de públicu y delles llinies nos papeles d'Uviéu y unes selmanes dempués, atarraquitaos pola afición, los mesmos entítulos d'otres dómines.

De nuevu «Un xuiciu faltes», «Los amores de Ximielga», «El burru del tío Bernaldo», «Baxaron cuatro allernanos», «Después de vieyos gaiteros», «Un día en Uviéu», de nuevu Antón de la Braña, Malgor, Fdez. Caravera, Pepe Campo, Baldomero Fernández, Eladio Verde, y mentantu la poesía, y llueu yá la novela curtia, espolletaben naguando dir al empar de les líriques y novelístiques del Estáu y del universu, como tien que ser y ensin olvidar el «nusotros semos quién semos» —y puntu—, el teatru enguedeyábase nel so mesmu pasáu, costándoy tunfos el cambiu, amás de falta-y el gabitu d'atores míticos: Pedru Granda, Felipe Villa, Carballido, José Manuel Rodríguez «El Playu», la Trabanco, Donorino y Clara Ferrer, faltábeny medios, información, enseñanza, cursos, técnica...

— 4 —

Faltábamos un Mario Moreno, un Capri, un Edoardo de Filippo, Woody Allen, y teníamos un llabor infinitu por delante, un coletivu allampiando pol futuru cultural, llingüísticu y teatral, que nun s'echaben a la bartola y despachaben el problema con «ye lo que'l públicu quier», «la xente pidi», «diz don Fulanu», «la brañada nun comprendi nin migaya», «aquí nun tamos pa», «que nel PAIS diz su Ilustrísima», ecetra, ecetra, y pasín ente pasu llograben productos valoratibles asgaya: «Garulla», onde había Valle-Inclán amestáu con monólogos, del grupu «Telón de Fondo», unos xixoneseos que tienen fondera concencia y tán na estaya, sechando sin esmoliciones de dives histériques.

Xuan Xosé Sánchez Vicente, Asur, Rubiera y, sobre toos, Adolfo Camilo Díaz Llópez, col coletivu «Güestia» pieces perallongaes de la tema tradicional. Ye un niciu en forma, pero namái eso, un niciu.

El públicu faise, gánase, llévase, porque l'Arte, la llite-

ratura, el teatru, o van per delante, como los gües d'Antona, o nun sirven pa ná, si rique-raque, van como'l carru. Y el teatru llariegu —fechu na llingua de nuese— y que fale dende los escenarios de los ablayos y amoríos, de les tristures y gayoles, del pasáu, persente y futuru, de los asturianos —del xéneru humanu polo tanto— y nun llinguaxe dramáticu modernu, de güei, ta sin enventar, salvo escepciones pa les que sobren los deos d'una mano, pue faese la preba.

Y p'arriba too, óyese delles vegaes, lo de «cudiáu, non se pue, tamos apavurando a la xente», como si l'escritor, el dramaturgu, tuviera dalgo que ver col políticu pa dir echando la galga, acurtiando'l pasu, mangándose torgues y capándose, por custiones estrateatrales, estralliteraries, estralingüístiques.

Él ta a lo suyo, y los sillones, les cátedres, conseyerías, votos y tol mangaráu, son el platu de llenteyes onde xinta mal a gustu, si de xemes en cuandu mete cuyar. Y lo suyo ye demaxinar y escribir, ensayar y representar, pescudar, lo meyor que sepien y puean, cadún plantegándose les duldes y les enrugues que-y refierven nel maxín, col estilu que-y vaiga, seya l'asurdu, la farsa, l'esperpentu, la comedia, la traxedia, ecetra.

Tolo demás son caxigalines, ganes d'estruyir el tiempu con pedricazañes baleres, con conseyoos, zancadielles palaciegues y Hamles de fumú.

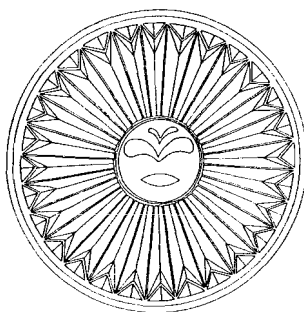
Llibertá pal artista, pal dramaturgu, pa la xente de teatru, a la gueta del teatru esmaniáu, y cola llercia, col que dirán los persapientes y colos conseyninos de los cabezaleros, respetables por otu llau, perdificilmente alcontrable.

Si dexáremos de llarimar poles ceres y corneales y mos calumbáremos na xera, rispixendo pelos nueseos derechos, el nuestro Centru Dramáticu y nél un apartáu perimportante pal teatru'n llingua asturiana, pa los atores, direutores, ténicos y dramaturgos, el cumal sedría algamaízu, en vez del suañu imposible d'agora; desiendo'l nuestro dineru, pos que les perres que mos arrampuña'l Boyer son de cursu llegal ta-

mién, coime; glayando al alto la lleva por un tratu idénticu a otres comunidaes, con proyeutos teatrales entainando con un puñáu millones.

Tamos nello, por más que semeye —de magar l'Arcipreste Carreño, Antón de Marirreguera, escribiere, allalan-

trones, pol sieglu XVII, «*L'ensalmador*»— silenciu, paru, paralís, y esa nun ye la verdá, tola verdá y namái la verdá del nuestru teatru. Y yá muestra, «*Les engañifes*», versión en llingua asturiana de la farsa de Maese Pierre Pathelin, anónimu franxute del sieglu XV, pol grupu «Telón de Fondo».

Balagar d'escuridaes

P'Ana, si entovía sigue ehí, Nalón arriba

PABLO ANTÓN MARÍN ESTRADA

NA LLAMUERGA

Un sapu na llamuerga,
naguando pela camperina
qu'esnala cielu arriba.
Asina de grotescu,
espatarráu, enfolleráu
el mio cuerpu
escosu.
Siento
cantares llongueros,
entonaos per llétriques llingües,
siento
l'orpín
comu fleches diminutes
tarazándome'l pelleyu,
siento
que ya nun teo manes, nin güeyos,
que toi equí fondingando
na llamuerga de la vida
y entovía teo fuercies pa rime de toos vosotros
los qu'examás conocisteis l'amor.

REGODÓN

Tiré un regodón al mar
y fundió.
Tiréme dempués yo
y flotaba.
Yá namás te quiero a tí,
regodón de lo imposible.

NO CABERO

Anantes de colar
mírame a los güeyos;
si ves los güeyos d'un pazguatu
son los mios güeyos de pazguatu.
Pues dexame.
Préstame vete colar
al tapecer del mundiu,
cuandu sólo quedamos
tú
y
yo
por morrer.

MAR

Hai un cielu llimpiu, ñidiu
que me parte'n dos
si pienso nos tos güeyos.
Toi cansáu
y quiero asitiame un ratadín
delantre los tos güeyos.
Toi solu,
ella dexóme fai cuantayá,
solu, mirando los tos güeyos.
¡Qué pueo facer, escosu d'amor,
qué pueo facer yo agora
sinón mirate a los güeyos...!

A vegaes camienta ún que la lluna ye nidia
y, a vegaes, que les estrelles esmúcense pel cielu
cola priesa del qu'entaña si lu escuerren.
Mas nun ye asina, comu se persabe:
nin la lluna ye nidia sinón zarapelloa
(y si non entrugáilo a los cosmonautes)
nin les estrelles fuxen, darréu que xueguen a escondese,
comu los saramolletes que'n puertu sotiérrense pente'l sable.

LLUIS FONTETOBA

QUINTU HORACIU FLACU

Vertíu per NEL CALDEVILLA

¡Qué muda ta la nuechi!
esta nuechi.
Qué fonda tristura representa,
ente'l prietu y la nada
canciu melgueru qu'a la nuechi asonsaña.
¡Ai nuechi comu ésta! ¡Ai nuechi descampada!
Si coyera nes mios manes la lluna blanca,
yá nun tendría llerza de l'alborada.
Qu'abriría les ventanes pela mañana,
Qu'amiraría a lo lloñe cola tiesta peralta.
...Pero los muertos tamos suxetos
a la llei que la muerte manda.
¡Qué muda ta la nuechi, esta nuechi!
¡Qué lloñe la lluna blanca!

XICU MONTESERÍN

Amigu de les Muses, daré la tristura
y les llercies a los xabaces vientos
pa que los lleven al mar de Creta
ensin curiar qué rei de xelaes tierres
ye temíu baxu l'Arcto, o qué fai
tremar al Tiridata¹. ¡Oh nidia Piple!²,
la que t'allegres coles virxinales fontes,
faima un ramu de guapes flores,
faima una corona fueyes pa min.
Dala cosa son pa min los honores
ensin ti. Con nueves fidelidaes,
convién consagrate a ti
y a les tos hermanes con una llira lesbia.

ODA XXVI, Llibru I.

¹ *Tiridates*.—Rei los Partos. Tenía llercia perder el tronu.

² *Piple*.—Nomatu les Muses.

O. TIBULLUS

Vertíu per NEL CALDEVILLA

Maldita seya la guerra.
¿Quién foi el primeru qu'ensinó les espantibles espaes?
¡de xuru que foi xabaz y duru!
Entós asocedió la matanza'l xéneru humanu, entós nacieren
les guerres y abrióse'l camín más curtiu a la espavoría muerte.
¿Aquel miseru foi, quiciabis, dinu de ná, o tornamos
en males de nueso lo qu'él dio a les xabaces fieres?
Esti viciu la riqueza l'oru ye d'anguañu, nun esistien les guerres
cuandu l'escipiu¹ maera alzábase ente la garulla,
nun había muries nin valles y el pastor, de xuru,
ente oveyes blanques y prietes, algamaba suaños.
Entós, Valgio², esistiera la vida pa mí y nun conocería
les murnies armes nin oyere la turulla col coral cimblante.
Anguañu arrástreñme a la guerra y yá cualquier enemigu,
de xuru, lleva fleches que pegaránmos nel nuesu costazu.
Pero, pás Llares³, protexéime, vosotros dísteisme de xintar,
cuandu, siendo un neñu, abeyaba ente los pies de vueso.
Nun vos dea vergoña tar fechos d'un vieyu tochu
si tuviesteis nes cases los vieyos antepasaos.

¹ *L'escipiu*.—Vasu de maera símbolu l'antigua cenciellez.

² *Valgio*.—Debe referise a Valgio Rufo, poeta portexíu por Mesala, igual que Tribulu.

³ *Llares*.—Esistía un dios Llar por ca familia, pero'l so cultu taba asociáu al de los Penates familiares, per eso que seya plural.

Entós yera lo meyor tener fe, cuando'l dios de maera
 taba con probe ornatu nun altarín
 y yera propiciu si daquién facía llibaciones con uves
 o si ofrecía guirnaides d'espinos a les divines guedeyes.
 y dalgún qu'algamó lo querío, llevába-y dulces
 y dempués, la fiyina que lu acompañaba, dába-y un puru panal de miel.
 Pero, Llares, separtái les fleches de nós
 y fadrá de cenciella ufierta un gochu la coinera enllena
 y que vaiga yo tres d'ella con llimpia ropa y cestines ornaes de mirtos
 lleve y la mio tiesta tea arrodiada de mirtu.
 Si vos petare, qu'otru seya'l fuerte nes batalles,
 qu'él bastie a los enemigos y vaiga escontra ellos, col favor de Marte
 pa que'l soldáu puea contame, mientres bebe,
 los sos fechos y pintarrie na mesa los campamentos.
 ¿Qué llocura ye apellidar a la prieta muerte con guerres?
 Ta ella cerque y vien, ensin damos cuenta, con pie calláu.
 Nun hai nos infiernos praos nin viñes cultivaes, sinón
 l'espavoriante Cancerberu⁴ y el repunante marineru⁵ d'agua Estixa.
 Ellí la turba nidia empobínase a les prietes agües
 colos papos desfechos y les guedeyes amburaes.
 ¡Qué más dinu de combayu que'l que s'ocupa
 na sele casa los antepasaos nos fíos pequeños!
 Esti va coles sos oveyes, y el so fíu colos corderos
 y la so muyer tien llistu l'agua caliente pa él, agotáu.
 Asina yo fuera y se me permitiese poner blanca la tiesta
 coles canes y contar les coses d'antáñu, yá vieyu.

⁴ *El Can Cerberu*.—Espantible perru que ye guardián de los infiernos.

⁵ *El repunante marineru*.—Refierse a Caronte, que lleva los muertos a la otra oriella del llagu Estixiu, que simboliza'l pasu de la vida a la muerte.